

Regijski park Pohorje

*Novo slovensko zavarovano območje
s posebnim modelom upravljanja*

IZVLEČEK

Pohorje je prepoznano kot naravovarstveno pomembno območje na državni in evropski ravni. Hkrati je privlačno območje za preživljanje prostega časa. Je prostor številnih, tudi nasprotujočih interesov in konfliktov. Leta 2024 je bil manjši del Pohorja zavarovan kot regijski park, ki so ga ustanovile država in šest občin. Za upravljanje je bil oblikovan model, ki nekoliko odstopa od ustaljenih praks v Sloveniji.

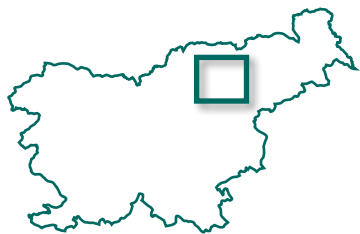
Ključne besede: Pohorje, regijski park, narava, upravljanje zavarovanih območij

ABSTRACT

The Pohorje Hills Regional Park: New Slovenian nature park introducing innovative management model

The Pohorje Hills is recognized as an area of importance for nature conservation at the national and European level. At the same time, it is an attractive area for leisure and outdoor activities. It is a place of numerous, sometimes conflicting interests. In the year 2024, a small part of the Pohorje Hills was designated as a regional park, established by the state and six municipalities. A management model was developed that somewhat differs from established practices in Slovenia.

Key words: The Pohorje Hills, regional park, nature, protected area management

Avtorji besedila:

PETER ZAJC, magister znanosti,
univerzitetni diplomirani geograf
Regionalna razvojna agencija
za Koroško d. o. o.
Meža 10, 2370 Dravograd
E-pošta: peter.zajc@rra-koroska.si

ANDREJ GRMOVŠEK, univerzitetni
diplomirani geograf
Regijski park Pohorje, Zavod RS za
varstvo narave, Območna enota Maribor
Pobreška cesta 20, 2000 Maribor
E-pošta: andrej.grmovsek@zrsvn.si

ANDREJA SENEČAČNIK, univerzitetna
diplomirana inženirka gozdarstva
Regijski park Pohorje, Zavod RS za
varstvo narave, Območna enota Maribor
Pobreška cesta 20, 2000 Maribor
E-pošta: andreja.senecacnik@zrsvn.si

MOJCA BEDJANIČ, magistrica
znanosti, univerzitetna
diplomirana inženirka geologije
Zavod RS za varstvo narave,
Območna enota Maribor
Pobreška cesta 20, 2000 Maribor
E-pošta: mojca.bedjanic@zrsvn.si

COBISS 1.04 strokovni članek

Pohorje je kot naravovarstveno pomembno območje prepoznano na državni in evropski ravni. Hkrati je skozi celo leto privlačno za preživljanje prostega časa. Za Pohorje kot celoto ne moremo trditi, da je izpostavljeno množičnemu turizmu oziroma da gre za območje z močnim turističnim prometom, kot to velja za nekatera druga območja v slovenskih alpskih pokrajinah. Kljub temu obstajajo časovno in/ali prostorsko omejeni dogodki, aktivnosti in atrakcije z značilnostmi množičnosti. Podnebne spremembe dodatno preoblikujejo naravne pogoje za nekatere tradicionalne zimskošportne dejavnosti in z njimi povezan turizem, zato se turistična središča vse bolj usmerjajo v celoletni turizem. Pohorje je tudi pomembno rekreacijsko območje prebivalcev večjih urbanih središč ob njegovem vznožju (Horvat in Stubičas 2021). Zaradi tega je hribovje prostor številnih, tudi nasprotujočih interesov in konfliktov.

Od prvih pobud za zavarovanje posameznih delov Pohorja je minilo več kot stoletje (Spomenica ... 1920), v letu 2024 pa je bilo dobrih šest odstotkov Pohorja zavarovanih kot regijski park. Regijski park Pohorje (v nadaljevanju park) je postal četrti regijski park in 52. širše zavarovano območje v Sloveniji (medmrežje 1). Je edino širše zavarovano območje, ki so ga ustanovile država in več občin. Je tudi eno izmed tistih zavarovanih območij v Sloveniji, ki ima upravljavca. Z namenom, da se kar se da hitro prične z njegovim upravljanjem, je bil oblikovan model, ki nekoliko odstopa od ustaljenih praks v Sloveniji.

Geografski oris Regijskega parka Pohorje

Park obsega naravovarstveno pomembne in hkrati najbolj ohranjene predele Pohorja. Meri dobrih 52 km² in zajema vršni del hribovja, zvečine nad 1200 m nadmorske višine, v občinah Zreče, Vitanje, Mislinja, Lovrenc na Pohorju, Ruše in Slovenska Bistrica. Ker se je ob ustanavljanju vključitvi v park odpovedala občina Ribnica na Pohorju, v parku ni naravovarstveno pomembnih območij Ribniško jezero in severna pobočja zahodnega slemena Pohorja. V park niso vključena pohorska turistična središča, pa tudi ne območja s stalno naselitvijo.

Park zavzema le manjši del Pohorja, hribovja med Dravskim poljem na vzhodu in Mislinjsko dolino na zahodu ter Dravsko dolino na severu in Vitanjskim podoljem na jugu (Perko in Orožen Adamič 1998). V podrobnostih omejitve Pohorja se pojavljajo težave (Žiberna in Zajc 2021), tako da lahko prihaja do manjših razlik, okvirno pa Pohorje obsega približno 800 km². Zahodna meja parka zaobjame vrh Velika Kopa (1541 m), zaobljeno sleme zahodnega Pohorja preko Črnega vrha (1543 m), najvišjega vrha Pohorja, in Jezerskega vrha (1537 m), se spusti na preval Šiklarica (1300 m) in se razširi na območje Lovrenskih jezer, Skrivnega vrha (1439 m) in Mulejevega vrha (1533 m). Del parka zaobjame sleme Volovice, sicer pa se proti vzhodu nadaljuje proti Klopnemu vrhu (1340 m) in Črnemu jezeru ter zajame večji del široke valovite

vzhodnopohorske planote. Park se na vzhodu konča z globoko in strmo debrsko dolino Lobnice, v pragozdu Šumik, kjer je pod slapovima Veliki in Mali Šumik tudi njegova najnižja točka na nadmorski višini 747 m.

Vzhodni in zahodni del parka se razlikujeta reliefno, razlike pa so tudi v geološki zgradbi, rastlinstvu in rabi prostora. Pohorje je najbolj jugovzhoden del Vzhodnih (Centralnih) Alp. Geološko spada k delu velike geotektonske enote Alpinik, ki v Sloveniji obsega še Košenjak in Kobansko, Strojno in ozek pas vzhodnih Karavank, njegova južna meja je Periadriatska prelomna cona, ki ga loči od Južnih Alp (Pleničar, Ogorelec in Novak 2009; Trajanova 2021). Zato se Pohorje že po matični podlagi bistveno razlikuje od večine slovenskih gorskih pokrajin. Večji del parka sestavljajo magmatske kamnine, ki so se pred približno 18,7 milijona

let kot intruzija vrinile med okoliške metamorfne kamnine (Trajanova 2021). Večji del parka gradi granodiorit, ki proti severozahodu zvezno prehaja v porfirski mikrogranodiorit (subvulkanski dacit) (Trajanova 2021). Bistveno starejše metamorfne kamnine, predvsem gnajsi, skrilavci, amfiboliti in eklogiti, gradijo skrajni zahodni del parka na območju Velike Kope, območje Ostruščice in območje parka vzhodno od Klopnega vrha.

Vršni del Pohorja ima gorsko podnebje, z alpskimi vplivi na zahodu in panonskimi na vzhodu (Gams 1959). Povprečne letne temperature na območju parka so med 4 in 6 °C, to je okrog 4 do 6 °C manj kot na nižinskem Dravskem polju vzhodno od Pohorja (ARSO, 2016). Sneg na območju parka obleži povprečno več kot 100 dni na leto (ARSO, 2025), vegetacijska doba pa je kratka, približno tri mesece (Jež 2022). Vrhovi

Pohorja prejmejo med 1300 in 1600 mm padavin letno (Žiberna in Zajc 2021), največ poleti. V zadnjih desetletjih se zaradi višanja zimskih temperatur opaža tendenca zmanjševanja števila dni s snežnimi padavinami in trajanja snežne odeje. Izohione (linije, ki povezujejo točke z enakim številom dni s snežno odejo) 120 dni so bile na prehodu iz 20. v 21. stoletje na nadmorski višini med 600 in 800, do konca 21. stoletja naj bi se ta višina dvignila na skoraj 1200 m (Žiberna 2024).

Dokaj uravnan relief in nepropustna matična podlaga, prekrita z debelo plastjo preperine, pogojujeta zastajanje in počasno odtekanje padavinskih voda. Po zadnji ledeni dobi so na uravninah in v kotanjah kopastege zahodnega Pohorja ter planotastih uravninah vzhodnega Pohorja nastala številna šotna barja, ki so eden najbolj prepoznavnih in samosvojih habitatnih tipov parka. Barja v odvisnosti predvsem od talnega vodnega režima preko barjanskih gozdov prehajajo v sedaj večinoma smrekove gozdove. Nekdaj prevladujočih listnatih in mešanih, predvsem bukovo-jelovih gozdov, je v sodobnosti na območju parka, pa tudi Pohorja v celoti, bistveno manj kot v preteklosti. Predvsem od časa fužinarstva in glažutarstva v 18. in 19. stoletju pa vse do konca druge svetovne vojne so te naravne gozdove intenzivno izsekavali in jih nadomeščali s smrekovimi oziroma jelovimi (Cenčič 2021). Zdaj so na območju parka mešani gozdovi le še na območju Šumika in v posameznih delih vzhodnopohorske uravnave. Na zahodnem pohorskem slemenu med

Slika 1: Pohorje iz zraka s pogledom na dever Lobnice in planoto vzhodnega Pohorja ter sleme zahodnega Pohorja s smučiščema Rogla in Kope v ozadju ter Savinjske Alpe v daljavi (foto: Andrej Grmovšek, arhiv ZRSVN).

Roglo in Kopami gozdove prekinjajo travišča – planje, ki so jih prebivalci Pohorja izkrčili za pašo in košnjo. Po drugi svetovni vojni so se zaradi zmanjšanja kmetijske rabe pohorske planje začele v znatni meri zaraščati (Gulič 2021). Ta proces so v zadnjih desetletjih zaustavili številni naravovarstveni projekti, ki so s krčenjem lesne zarasti ponovno vzpostavili travišča. To so biotsko najbolj raznolik habitatni tip parka, zato imajo izreden krajinski pomen.

Pomembno biotsko in ekološko funkcijo imajo tudi pohorski vodotoki. V parku imajo svoje povirje skoraj vsi večji pohorski potoki, ki pozneje praviloma postanejo večje ali manjše reke: Mislinja, Hudinja, Paka, Radoljna, Oplotnica in Lobnica. Zanje je značilna velika vodnatost, razmeroma majhen strmec na površju in zelo velik na prehodu v globoke pohorske grape, po katerih tečejo do bolj uravnane vznožja Pohorja.

Na območju parka ni stalne poselitve, saj park obsega območje nad višinsko mejo agrarne poselitve. Samotne kmetije v celkih se na zahodnem in južnem Pohorju pojavljajo nekako do nadmorske višine 1100 m. V gospodarskem in družbenem smislu je območje parka tesno prepleteno s svojim turističnim zaledjem, vključno z razpršeno, v osnovi kmetijsko poselitvijo. Turizem je ob gozdarstvu in kmetijstvu ključna gospodarska panoga območja. V veliki meri temelji na rekreaciji in sprostitvi v pohorski naravi, tudi na območju parka. Edinstvena, ohranjena in krajinsko privlačna narava je tudi eden pomembnejših motivov, ki na Pohorje privablja številne obiskovalce.

Tik ob meji parka so turistična središča, ki se postopoma preobražajo v celoletna turistično-rekreacijska območja. Ponudba je osredotočena v treh večjih (Rogla, Kope, Mariborsko Pohorje z Arehom) in dveh manjših (Ribnica na Pohorju, Trije kralji)

Slika 3: Slap Veliki Šumik (foto: Andrej Grmovšek, arhiv ZRSVN).

sredogorskih središč ter v Termah Zreče. Leta 2024 so v štirih središčih izvedli naložbe v žičniško infrastrukturo in poletno doživljajsko infrastrukturo v skupni vrednosti 34 milijonov evrov. Te naložbe je država, skupaj s sredstvi EU, podprla v višini 24,7 milijona evrov (medmrežje 2). V skoraj vseh sredogorskih središčih na in ob smučiščih uvajajo kolesarske parke ter drugo poletno doživljajsko infrastrukturo. Med njimi po obiskanosti izstopa Pot med krošnjami Pohorje, ki je zasebna naložba podjetja iz tujine (medmrežje 3). Med središči, ki nameravajo bistveno širiti namestitveno infrastrukturo, izstopajo Kope, kjer naj bi z načrtovanimi naložbami v prihodnosti število ležišč kar potrojili (Gornik s sodelavci 2020).

Kratka zgodovina prizadevanj za zavarovanje Pohorja

Prva pobuda za zavarovanje Pohorja, natančneje njegovega dela, pragozda nad Oplotnico pri Lukanjah, je bila zapisana že v prvem pozivu k

Slika 2: Travišča oziroma pohorske planje na zahodnem Pohorju (foto: Andrej Grmovšek, arhiv ZRSVN).

Slika 4: Lovrenška jezera s habitatnim tipom »aktivna visoka barja«
(foto: Vojko Strahovnik, arhiv ZRSVN).

sistemskem varstvu narave na Slovenskem – Spomenici. Pripravili so jo člani Odseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov ter jo predložili pokrajinski vladi za Slovenijo. Objavljena je bila v Glasniku Muzejskega društva za Slovenijo leta 1920. V Spomenici so za zavarovanje predlagali nekatere naravovarstveno najpomembnejše dele slovenske narave, med drugim tudi Dolino Triglavskih jezer, ki je bila s pogodbo zavarovana leta 1924 in je leta 1981 prerasla v Triglavski narodni park (Groznič Zeiler 2011). Žal na Pohorju do zavarovanja ni prišlo, pragozd nad Lukanjo pa je bil verjetno posekan po drugi svetovni vojni.

Resno se je k zavarovanju Pohorja kot naravnega parka pristopilo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Leta 1987 je takratni Zavod za spomeniško varstvo Maribor izdelal Strokovne osnove za razglasitev naravnega parka

Pohorje in jih dopolnjene naslednje leto predložil resornemu ministrstvu (Jež, Kaligarič in Gulič 2021). Aktivnosti so se nadaljevale s pripravo elaborata Naravni park Pohorje – koncept razvoja s smernicami za razglasitev (leta 1993 so ga pripravili na Gozdnem gospodarstvu iz Maribora), Ureditvenim načrtom območja bodočega parka Pohorje (leta 1998 so ga pripravili na Zavodu za urbanizem Maribor), vendar zaradi neusklajenosti deležnikov in pomanjkanja politične volje niso pripeljale do končnega rezultata.

Zadnji, uspešen postopek za ustanovitev Regijskega parka Pohorje se je začel leta 2017, ko so župani občin Zreče, Vitanje, Mislinja, Ribnica na Pohorju, Lovrenc na Pohorju in Slovenska Bistrica na takratno resorno Ministrstvo za okolje in prostor naslovili pobudo za njegovo ustanovitev. Pobuda je bila rezultat uspešnega sodelovanja Zavoda

RS za varstvo narave (v nadaljevanju ZRSVN) s pohorskimi občinami ter številnih skupnih naravovarstvenih projektov (z akronimi NATREG, WETMAN, ALPA, EGP SUPORT, ENJOY HERITAGE, LIFE TO GRASSLANDS). Po začetni komunikaciji je k pobudi aktivno pristopilo tudi ministrstvo.

ZRSVN je na podlagi poziva ministrstva in skladno z nalogami, ki mu jih določa Zakon o ohranjanju narave (Ur. l RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP in 18/23 – ZDU-1O, v nadaljevanju ZON) pričel s pripravo strokovnih podlag za zavarovanje. Strokovne podlage za predlagano zavarovano območje so bile dokončane na začetku leta 2020 in pozneje dopolnjene z zajemom območja v občini Ruše, ki je k pobudi za zavarovanje pristopila v letu 2021 (Grmovšek s sodelavci 2021a, 2021b). Po predhodnih usklajevanjih z lokalnimi deležniki in predstavitev po občinah sta bili v letu 2022 izvedeni javna predstavitev in javna obravnava Osnutka uredbe o Regijskem parku Pohorje, v letu 2023 pa njeno medresorsko usklajevanje. 31. januarja 2024 je vlada RS sprejela Uredbo o Regijskem parku Pohorje (Ur. list RS, št. 8/2024, v nadaljevanju Uredba). Ker so poleg države ustanoviteljice parka tudi občine Zreče, Vitanje, Mislinja, Lovrenc na Pohorju, Ruše in Slovenska Bistrica, so v enakem besedilu, kot je Uredba, občine ustanoviteljice sprejele odloke o parku (Odloki o Regijskem parku Pohorje 2024). Občine

so se odločile sprejeti in objaviti odlok vsaka zase, kljub možnosti, da bi to bil skupen odlok z eno samo objavo v uradnem glasilu. Šest odlokov je bilo objavljenih v treh številkah Uradnega glasila občin: št. 20/2024, št. 22/2024 in št. 24/2024. 25. maja 2025 je začel veljati zadnji objavljeni občinski odlok, s čimer je ta dan postal datum uradne ustanovitve parka.

Model upravljanja parka

Skladno z Uredbo in občinskimi odloki je upravljevec parka postal ZRSVN, ki je z izvajanjem upravljavskih nalog pričel v avgustu 2025. Za zagotavljanje izvajanja nalog upravljanja parka je direktor ZRSVN ustanovil

delovno skupino za upravljanje parka, v katero sta bila imenovana dva delavca z Območne enote ZRSVN v Mariboru. Že leto poprej so se pričela usklajevanja za sodelovanje razvojnih institucij z območja parka pri izvajanju upravljavskih nalog. V sklopu zahtevnih usklajevanj je bil januarja 2025 formalno sklenjen Sporazum o financiranju, usklajevanju in izvajanju upravljavskih nalog Regijskega parka Pohorje (v nadaljevanje Sporazum) med občinami ustanoviteljicami, ZRSVN in tremi razvojni institucijami iz treh razvojnih regij, na območja katerih sega park: RRA Koroška d. o. o., RIC Slovenska Bistrica in LTO Rogla – Zreče.

Sporazum je bil sklenjen za obdobje treh let. Vsebuje tudi ključ razdelitve deleža sofinanciranja upravljavskih nalog, ki ga po Uredbi in občinskih odlokih zagotavljajo občine. Kot sprejemljiv ključ razdelitve je bil sprejet tisti, ki upošteva kriterije, razdeljene v fiksni in variabilni del. Variabilni del temelji na naslednjih kriterijih: delež površine od celotne občine znotraj parka, delež števila prebivalcev in delež števila prenočitev.

Način tovrstnega medinstitucionalnega upravljanja zavarovanega območja je novost v slovenskem prostoru. Skladno z ZON lahko ustanovitelj sam neposredno upravlja zavarovano

Slika 5: Zemljevid regijskega parka Pohorje.

območje v režijskem obratu, za ta namen lahko ustanovi javni zavod, lahko pa poveri upravljanje javnemu zavodu, ki je ustanovljen z namenom usmerjanja trajnostnega gospodarjenja naravnih dobrin, ali pa podeli koncesijo za upravljanje (Zakon o ohranjanju ... 2004). V primeru parka so se ustanovitelji odločili upravljanje podeliti javnemu zavodu ZRSVN, ki je skladno z ZON ustanovljen tudi z namenom usmerjanja trajnostnega gospodarjenja naravnih dobrin oziroma lahko kot javna služba izvaja tudi upravljanje zavarovanih območij, ki jih je (so)ustanovila država, če je z aktom o zavarovanju tako določeno. Občine ustanoviteljice so se dodatno odločile za vključitev sodelovanja treh razvojnih institucij.

Po Uredbi in občinskih odlokih je določeno, da država zagotavlja 50-odstotni delež in financira predvsem "naloge varstva narave". Preostalo polovico sredstev zagotavljajo občine in financirajo predvsem "naloge usmerjanja razvoja, določene na podlagi načrta upravljanja in letnega programa dela, pripravljenega za

celotni regijski park". Oblikovana je bila upravljavska skupina, sestavljena iz ZRSVN in razvojnih institucij, ki jo koordinira ZRSVN. Z letnim planom dela so bili določeni nosilci posameznih upravljaljskih nalog. Država in občine ustanoviteljice se praviloma enkrat letno srečajo na letnem srečanju s predstavitvijo izvedenih aktivnosti preteklega leta in opredelitvijo letnega načrta dela tekočega leta.

Poglavitna cilja ustanovitve parka sta ohranjanje naravovarstveno pomembne pohorske narave in razvoj naravovarstveno sprejemljivih gospodarskih dejavnosti. Za doseganje zastavljenih ciljev sta nujna aktivno upravljanje z območjem in učinkovito izvajanje vseh upravljaljskih nalog. Med ključne naloge upravljanja spadajo aktivnosti za varstvo rastlinskih in živalskih vrst, habitatnih tipov in naravnih vrednot, ozaveščanje o pomenu varstva narave in usmerjanje obiska, da je ta (prostorsko, količinsko, način obiskovanja) za naravo čim manj moteč, spremljanje stanja narave in naravovarstveni nadzor, vzpostavljane in

vzdrževanje infrastrukture za obisk parka, zagotavljanje prepoznavnosti območja, sodelovanje in komunikacija z lokalnimi in drugimi deležniki, spodbujanje trajnostnega turizma, gozdarstva in kmetijstva, vključno z razvijanjem blagovnih znamk. Za uspešno izvajanje navedenih nalog so in bodo potrebna (dodatna) sredstva, zato je in bo predvidoma še vnaprej ena od prioriteten nalog upravljalca priprava projektov za pridobivanje sredstev na razpisih, predvsem v okviru različnih finančnih mehanizmov Evropske unije.

Interpretacija in izobraževanje kot pomembni upravljaljski nalogi parka

Eden od pomembnejših mehanizmov dolgoročnega ohranjanja pohorske narave je ozaveščanje javnosti z različnimi metodami interpretacije in izobraževanja, tako lokalno kot tudi širše, o pomenu ohranjanja naravovarstveno pomembnih vršnih delov Pohorja. Le to kar dovolj dobro poznamo, lahko ustrezno vrednotimo, spoštujemo, varujemo in dolgoročno ohranjamo.

Slika 6: Interpretacijski center Trije kralji (foto: Vojko Strahovnik, arhiv ZRSVN).

Slika 7: Interpretacijski center na Rogli (foto: Vojko Strahovnik, arhiv ZRSVN).

Na območju parka in njegovega zaledja je v preteklosti potekalo več naravovarstvenih projektov, katerih cilj je bilo izboljšanje ohranjenosti habitatnih tipov ter rastlinskih in živalskih vrst pohorskih gozdov, barij in planj. Hkrati se je s projektnimi aktivnostmi pohorsko naravo želelo približati obiskovalcem in jih vzpodbuditi za njeno ohranjanje. V neposredni bližini parka na Treh kraljih, Kopah in Rogli so bili vzpostavljeni zametki interpretacijskih centrov.

Ob že izvedenih »geo- in gozdnih igrarijah«, namenjenih predvsem najmlajšim obiskovalcem, je bil v Planinskem domu na Treh kraljih vzpostavljen interpretacijski center, zasnovan kot stična točka interpretacije narave vzhodnega Pohorja. V njem je s »tremiti pohorskimi kralji«, vodo, kamnom in gozdom, predstavljen odnos človeka do narave skozi čas, izpostavljeni so tudi za biodiverzitetno pomembna življenjska okolja (kisloljubni smrekovi in bukovi gozdovi, barjanski

gozdovi, visoka in prehodna barja, jezera) ter z njimi povezane, nemalokrat redke in ogrožene rastlinske ter živalske vrste. Pomemben del interpretacije na Treh kraljih je namenjen predstavitvi geodiverzitete Pohorja, predvsem kamninskih in mineraloških posebnosti njegovega vzhodnega dela.

Interpretacijski center na Rogli je zaživel v neposredni bližini Poti med krošnjami Pohorje. Zunanji interpretacijski center služi kot prostor doživljanja narave, učilnica, stičišče in tudi kot prostor sprostitve. Oblikovno in vsebinsko se vklaplja v naravno okolje, izbrani materiali, kot sta pohorski les in kamen, pa obiskovalce vabijo, da ga obiščejo in doživijo ter podrobneje spoznajo in raziščejo. Interpretacija je prilagojena osebam s posebnimi potrebami, za raziskovanje in učenje so izdelani učni listi. V štirih sklopih zasnovani interaktivni in interpretativni elementi obiskovalcem ponujajo več kot le informacije. Nagovarjajo jih k raziskovanju in doživljanju narave s

ciljem, da naravo spoznajo, vzljubijo in posledično razmislijo o svojem vedenju in vedenju v dobrobit ohranjanja narave.

Na frekventni in obiskani lokaciji turističnega centra Kope je lociran Interpretacijski center Kope, namenjen predstavitvi območja ter izobraževanju lokalnega prebivalstva, šolajoče mladine (učencev, dijakov, študentov) in obiskovalcev o naravovarstveno pomembnih območjih tega dela parka. Del infrastrukture centra je zunanja interpretacijska točka oziroma učni poligon Petelinovka, kjer obiskovalci spoznajo divjega petelina, enega izmed skrivnostnejših, ranljivejših in ogroženih prebivalcev Pohorja. V predvideni notranji nadgradnji centra bo poudarek tudi na predstavitvi rudarske dediščine tega območja, kopanju železove rude ter posledicah preteklih in sedanjih aktivnosti na življenjska okolja pohorskih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

Slika 8: Interpretacijski center Kope (foto: Aleš Ruprecht, arhiv RRA Koroška).

Spoznavanje narave je najbolj doživeto in učinkovito v naravi sami, zato se je pri snovanju interpretacijske infrastrukture vanjo umestilo več dodatnih interpretativno-učnih točk, poligonov in poti, kjer obiskovalci lahko spoznajo in z vsemi čutili doživljajo pohorsko naravo v vsej njeni pojavnosti. S sodobnimi pristopi so opremljene poti in objekti na Lovrenških jezerih, ob Črnem jezeru, tudi Doživljajska pot na poti od Osankarice do Treh kraljev. V neposredni bližini parka so na Rogli izvedene Škratova pot, Pot med pohorskimi planjami in pot na Ostruščici. Na Kopah je kot nadaljevanje prej omenjene Petelinovke vzpostavljena in precej obiskana Petelinova pohodna pot med Kopami in Ribniško kočjo. V bližnji prihodnosti so izvedbe interpretacijskih točk načrtovane še na Bajgotu, Archu, Komisijski, v Lovrencu na Pohorju in Vitanju. Z zanimivimi pristopi se želi obiskovalcem Pohorja ponuditi doživeto

spoznavanje izjemne naravne in tudi kulturne dediščine parka ter z njima neločljivo povezanega zaledja.

Hkrati park vzpostavlja mrežo šol občin, njegovih ustanoviteljic, za ciljna izobraževanja otrok in dijakov. Pod okriljem parka sta bila natisnjena učni pripomoček Lahkih nog naokrog spoznavam izjemno pohorsko naravo in dopolnjena izdaja Geoloških zakladov Pohorja. Obe gradivi bosta zagotovo v pomoč pri zanimivem spoznavanju naravnih značilnosti Pohorja. Hkrati ZRSVN, ki upravlja s parkom, na Rogli in Treh kraljih že več let izvaja strokovna izpopolnjevanja za pedagoške delavce (Katis), na katerih ti spoznajo naravovarstveno pomembna območja pohorske narave, obenem pa se seznanjajo z interpretativnimi metodami podajanja naravoslovnih vsebin, ki otroke pritegnejo in jih, verjamemo, navdušijo za nadaljnje raziskovanje ter učenje.

Sklep

Ustanovitev parka je bila plod vizije, sodelovanja in prizadevanj lokalnih skupnosti, resornega ministrstva, naravovarstvenih, razvojnih in drugih institucij, lastnikov zemljišč, turističnih ponudnikov ter velike večine ključnih deležnikov Pohorja. Za njegovo uspešno upravljanje so dober temelj uspešno komuniciranje in vključevanje ter vzpostavitev »bottom-up« načela (s pobudo od spodaj navzgor oziroma z lokalne na nacionalno raven).

Inovativen način soupravljanja, s sodelovanjem razvojnih institucij, ki skupaj z upravljavcem ZRSVN sodelujejo pri upravljaljskih nalogah, nadgrajuje sodelovanje lokalnih skupnosti in upravljavca parka. Se pa s tovrstnim sistemom upravljanja povečujejo potrebe po času in kadrih za koordinacijo, pogosto je zaradi vključenosti več institucij in entropije manjša tudi učinkovitost izvajanja nalog.

Čeprav park obsega razmeroma majhno območje, je upravljaljsko zahteven. Deli si ga namreč šest občin iz treh razvojnih regij. Na območju parka in v njegovem zaledju deluje veliko število strokovnih in upravnih institucij, gospodarskih subjektov, organizacij, društev in posameznikov, ki imajo pogosto zelo raznolike interese in izzive. Park je zahtevno tudi logistično »obvladovati«, saj na primer vožnja z osebnim avtomobilom z vzhoda na zahod parka traja vsaj 90 minut. Pri snovanju čim bolj učinkovitega načina njegovega upravljanja v prihodnosti je vse to zagotovo treba upoštevati.

Opozoriti velja na neformalno soglasje ustanoviteljic, da je obstoječi model upravljanja parka prehodnega, začasnega značaja. Takšen model je omogočil takojšnje izvajanje upravljaljskih nalog, saj gradi na mreži vzpostavljenih institucij z obstoječim kadrovskim potencialom, kompetencami in povezavami. Na ta način se je, vsaj začasno, izognilo predvidoma dolgotrajnemu postopku dogovarjanja in ustanavljanja novega pravnega

subjekta za njegovo upravljanje. Ob izteku triletnega obdobja bo treba izvesti evalvacijo delovanja ter podati predlog srednjeročnega in dolgoročnega modela njegovega upravljanja. Prvo leto upravljanja nakazuje, da večje število vključenih institucij poleg več usklajevanja terja tudi jasno razdeljene odgovornosti. Obstoječe kadrovske zmožnosti z dvema zaposlenima na ZRSVN in po okrog 1/3 zaposlenega na vsaki od vključenih

razvojnih institucij so nakazale, da bo v prihodnje ena izmed ključnih prioritet pridobivanje raznovrstnih dodatnih finančnih sredstev, ne le projektne narave, ampak tudi za vključitev novih sodelavcev in sodelavk. Hkrati bo smotrno čim več naporov vlagati v tkanje tesnih vezi z lokalnimi skupnostmi in domačini ter tudi na ta način park promovirati kot jedro povezovanja in priložnost za nova (so) delovanja.

Viri in literatura

1. Agencija Republike Slovenije za okolje [ARSO]: Sezonska povprečja temperature zraka (1981–2010). Ljubljana, 2016. Medmrežje: https://meteo.arso.gov.si/uploads/probase/www/climate/image/sl/by_variable/temperature/annual-mean-air-temperature_81-10.png (30. 8. 2025).
2. Agencija Republike Slovenije za okolje [ARSO]: Povprečno število dni s snežno odejo v sezoni (1971/72–2000/01). Ljubljana, 2025. Medmrežje: https://meteo.arso.gov.si/uploads/probase/www/climate/image/sl/by_variable/snow/mean-seasonal-snow-cover-duration_71-00.png (30. 8. 2025).
3. Cenčič, L. 2021: Gozdovi Pohorja. *Proteus* 83-2/5.
4. Gams, I. 1959: Pohorsko Podravje: razvoj kulturne pokrajine. Ljubljana.
5. Gornik, K., Kocuvan, D., Jurišič, B., Doberšek, M., Roter, N., Lešnik Štuhec, T., Grmovšek, A., Cojzer, M., Prah, J., Hauptman, S. 2020: Strategija razvoja Pohorja. Maribor.
6. Grmovšek, A., Gulič, J., Vernik, M., Bedjanič, M., Senegačnik, A. 2021a: Strokovne podlage za predlagani Regijski park Pohorje, dopolnitve oktober 2021. Maribor.
7. Grmovšek, A., Pozvek, N., Lešnik Štuhec, T. 2021b: Regijski park Pohorje: rešitev za naravovarstvene in razvojne izzive Pohorja?. Koroška: od preteklosti do perspektiv. Ljubljana.
8. Groznik Zeiler, K. 2011: Razvojna vloga zavarovanih območij v Sloveniji. Razvoj zavarovanih območij v Sloveniji. Regionalni razvoj 3. Ljubljana.
9. Gulič, A. 2021: Pohorje skozi čas. *Proteus* 83-2/5.
10. Horvat, U., Stubičar, N. 2021: Pojavnost in prepoznavnost poglobitvenih turističnih znamenitosti in lokacij v Mariboru. *Revija za geografijo* 16-2.
11. Jež, M. 2022: Pohorske planje nekoč in danes. *Varstvo narave* 33-2.
12. Jež, M., Kaligarič S., Gulič, J. 2021: Pohorje včeraj, danes, jutri. *Proteus* 83-2/5.
13. Kutnar, L., Tajnikar, M., Gulič, J. 2021: Barja na Pohorju. *Proteus* 83-2/5.
14. Medmrežje 1: <https://www.gov.si/teme/naravni-parki-naravni-rezervati-in-naravni-spomeniki/> (16. 9. 2025).
15. Medmrežje 2: <https://rra-podravje.si/novice/2023/pohorje-v-novi-luci-celoletno-razkosje-za-obiskovalce> (16. 9. 2025).
16. Medmrežje 3: <https://novice.si/page/pot-med-krosnjami-na-rogli-v-petih-letih-obiskalo-625-000-ljudi/> (16. 9. 2025).
17. Odlok o Regijskem parku Pohorje – občina Lovrenc na Pohorju. Uradno glasilo slovenskih občin, št. 20/2024. Maribor.
18. Odlok o Regijskem parku Pohorje – občina Mislinja. Uradno glasilo slovenskih občin, št. 22/2024. Maribor.
19. Odlok o Regijskem parku Pohorje – občina Ruše. Uradno glasilo slovenskih občin, št. 22/2024. Maribor.
20. Odlok o Regijskem parku Pohorje – občina Slovenska Bistrica. Uradno glasilo slovenskih občin, št. 24/2024. Maribor.
21. Odlok o Regijskem parku Pohorje – občina Vitanje. Uradno glasilo slovenskih občin, št. 24/2024. Maribor.
22. Odlok o Regijskem parku Pohorje – občina Zreče. Uradno glasilo slovenskih občin, št. 24/2024. Maribor.
23. Perko, D., Orožen Adamič, M. (ur.) 1998: Slovenija – pokrajine in ljudje. Ljubljana.
24. Pleničar, M., Ogorelec, B., Novak, M. (ur.) 2009: Geologija Slovenije. Ljubljana.
25. Spomenica Odsaka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov 1920. Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo 1-1/4.
26. Trajanova, M. 2021: Kamnine med Veliko Kopo in Velikim Vrhom na Pohorju. *Proteus* 83 2/5.
27. Uredba o Regijskem parku Pohorje. Uradni list Republike Slovenije, št. 9/2024. Ljubljana.
28. Sporazum o financiranju, usklajevanju in izvajanju upravljaljskih nalog Regijskega parka Pohorje. 2025.
29. Zakon o ohranjanju narave (ZON). Uradni list Republike Slovenije, št. 96/2004 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18, 82/20, 3/22 – ZDeb, 105/22 – ZZNŠPP in 18/23 – ZDU-IO. Ljubljana.
30. Žiberna, I., Zajc P. 2021: Geografske značilnosti Pohorja. *Proteus* 83-2/5.
31. Žiberna, I. 2024: Trendi števila dni s snežno odejo in višine snežne odeje v Sloveniji. *Podravina: časopis za multidisciplinarna istraživanja* 23-46.